

МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДINTERNATIONAL INVESTMENTS AS A TOOL FOR POST-WAR RECONSTRUCTION
OF TERRITORIAL COMMUNITIES

У статті розглянуто фінансові аспекти забезпечення національних потреб повоєнного відновлення. Визначено зарубіжних інвесторів, що зацікавлені у наданні фінансової підтримки національній економічній системі. Проаналізована динаміка надходження прямих іноземних інвестицій за часи повномасштабного військового вторгнення. Визначені пріоритетні сектори іноземного інвестування. Розглянуті різні точки зору на пріоритетність планування сфер повоєнного відновлення. Досліджено потенціал та можливості міжнародних інституцій для повоєнного відновлення громад від міжнародних інституцій. Визначені напрями, за якими реалізується грантове фінансування. Окреслено базові вимоги грантодавців для сприяння розвитку бізнесу, що працює під час війни, як локомотива економічного піднесення на рівні громад. Сформуовано пропозиції відносно перспектив залучення зовнішніх інвестицій для забезпечення та підтримки сталого економічного зростання територіальних громад у період повоєнного відновлення.

Ключові слова: міжнародні інвестиції, зарубіжні інвестори, прямі іноземні інвестиції, територіальні громади, планування, відновлення, фінансова допомога, грантове фінансування.

The paper examines the financial dimension of national needs for post-war reconstruction, which significantly exceeds the country's GDP. The interest of foreign investors in providing financial support to the national economic system has been determined. The dynamics of the inflow of foreign direct investments during the full-scale military invasion have been analyzed. It has been noted that the largest share among direct foreign investments is held by the reinvested income of foreign companies already operating in Ukraine. Priority areas of foreign investment have been identified, such as: opening of factories or capacity expansion, construction and renovation of production facilities, acquisition or modernization of equipment, agricultural machinery, registration of drugs, IT products, software. Various opinions on the priority of strategic planning for post-war reconstruction have been considered, in particular, regarding the outline of activities that will require priority attention and financial support from global partners and at the same time will ensure high rates of economic growth, forming the basis for the development of other sectors and areas of the national economy. Opportunities for the post-war reconstruction of territorial communities from international institutions, in particular international financial organizations, which have experience in the implementation of post-war reconstruction projects and programs, have been considered. Areas in which grant funding is implemented have been defined. The basic requirements of grantors to promote the development of business operating during the war as a locomotive of economic upliftment at the level of territorial communities have been outlined. Proposals regarding the prospects of attracting external investments to ensure and support the sustainable economic growth of territorial communities during the post-war recovery period have been formulated. In order to take advantage of possibilities of territorial community's comprehensive support from international business, in particular with regard to the attraction of international investors, international financial assistance, including in the form of grants, each community must clearly define its expectations in strategic documents. The priority areas of investment at the level of territorial communities, which are strategic important from the point of view of ensuring rapid economic growth in post-war times, are agriculture, food industry, and IT industry.

Key words: international investments, foreign investors, foreign direct investments, territorial communities, planning, reconstruction, financial assistance, grant funding.

УДК 330.3:339.7

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.87-7>

Сментина Н.В.

д.е.н., професор,
професор кафедри
«Економіка і фінанси»,
Одеський національний морський
університет

Smentya Nataliia

Odesa National Maritime University

Постановка проблеми. Повномасштабне військове вторгнення російських загарбників супроводжується не лише людськими втратами але й руйнацією об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури. З вірою у перемогу, в наукових колах та на рівні урядовців вже сьогодні активно обговорюються заходи з відбудови та розвитку держави у повоєнні часи. Як результат з'являються ґрунтовні стратегії повоєнного відновлення України, концепції інтегрованого розвитку територіальних громад, що вказують на шлях найшвидшого відновлення та досягнення довгострокових результатів у відбудові.

Важливою складовою процесу ефективного і швидкого відновлення й розвитку є інвестиційні вливання та фінансова допомога від міжнародних організацій, які відіграють ключову роль у підтримці країн, постраждалих від війни, надаючи

грошову, соціальну та гуманітарну поміч. За прикладом країн світу, які свого часу реалізовували плани повоєнного відновлення, Україна може розраховувати на допомогу у повоєнному відновленні від таких міжнародних організацій як: Світовий банк (у вигляді фінансування інвестиційних проєктів, фінансування програм розвитку, орієнтованих на конкретні результати), Європейський банк реконструкції та розвитку (у вигляді фінансування проєктів з енергетичної безпеки, відновлення муніципальних послуг, забезпечення ліквідності для малих і середніх підприємств), а також багатьох інших міжнародних інституцій, їхніх фондів та програм.

За часи тривалої війни Україна вже отримала значну підтримку міжнародної спільноти, що дозволяє їй запустити процес відбудови як на національному рівні так і на рівні адміністративно-

територіальних утворень, особливо тих, що мають найбільші наслідки руйнацій. В активному пошуку нових інвестицій територіальні громади продовжують розширювати мережу партнерських відносин, презентуючи власні проєкти відбудови, які плануються реалізувати з донорською допомогою. Відтак, дослідження проблеми залучення міжнародних інвестицій до повоєнного відновлення національної економіки та територіальних громад як рушіїв загальнонаціонального економічного зростання визначає актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика міжнародного інвестування є об'єктом дослідження досить великої кількості науковців. Вона вивчається вченими в різних аспектах. Наприклад, з позиції впливу міжнародних інвестицій на конкурентоспроможність національної економіки [1; 2], як інструмент підтримки розвитку громадянського суспільства [3]. Аналізують науковці й вплив міжнародних інвестицій на процеси регіонального відтворення (наприклад, Зубков Р.С., Пилипів В.В. та ін.), роль держави в формуванні сприятливого клімату для залучення іноземних інвестицій (зокрема, Денисенко М.П., Шапошнікова О.М., Будякова О.Ю., Заяць В.В., Пузирьова П.В., та ін.). Останні два роки від початку повномасштабного військового вторгнення на територію України та перших спроб експертів і науковців оцінити збитки, завдані національній економіці та суспільству, увагу вчених привертають міжнародні інвестиції з позиції повоєнного відновлення. Наприклад, Ступницький О.І., Швець І.Ю. піднімають питання визначення поточної доступності фінансових ресурсів для муніципалітетів в Україні від міжнародних донорів та кредиторів в контексті забезпечення сталості, прозорості та підзвітності програм відновлення територіальних громад [4]. Терес Ю. піднімає питання визначення інвестиційних можливостей для розвитку повоєнної економіки [5]. Попри значний інтерес вчених до проблематики міжнародного інвестування вимагають подальшого вивчення можливості залучення іноземних інвестицій у повоєнне відновлення територіальних громад.

Постановка завдання. Мета дослідження – розглянути потреби повоєнної відбудови, виявити можливості міжнародного інвестування у сфері та види діяльності, що забезпечуватимуть високі темпи економічного зростання на шляху повоєнного відновлення, проаналізувати джерела, форми та шляхи надання фінансової допомоги від міжнародних інституцій, а також надати пропозиції відносно перспектив залучення зовнішніх інвестицій для забезпечення та підтримки сталого економічного зростання територіальних громад у період повоєнного відновлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Воєнний конфлікт завдає Україні колосальних

збитків, які оцінюються експертами в сотні млрд дол. США. Одночасно для відбудови зруйнованої інфраструктури знадобиться набагато більше. Загальна потреба у фінансуванні значно перевищує український ВВП, тож одним із джерел отримання фінансування лишається зарубіжні інвестори та партнери.

Візити світових лідерів до громад, що найбільше постраждали від широкомасштабної збройної агресії, свідчать на користь того, що зарубіжні інвестори виявляють зацікавленість наявними в Україні перспективами повоєнного відновлення та готові надавати різноманітну підтримку національній економічній системі. Зокрема, Генеральний секретар Організації економічного співробітництва та розвитку Матіас Корманн під час відвідин Ірпеня відзначив можливість досягнення Україною значного економічного прогресу «в умовах свободи та миру» на фоні тих змін, що демонструє країна та її адміністративно-територіальні утворення в наявних умовах.

На зацікавленість іноземних інвесторів наявними в Україні перспективами повоєнного відновлення вказує й позитивна динаміка прямих іноземних інвестицій у 2023 році проти рівня 2022 року (рис. 1). Як найбажаніша форма капіталовкладень для економіки, яка вимагає відновлення та розвитку, прямі іноземні інвестиції дозволяють реалізовувати великі проєкти, однак їх надходження одночасно супроводжується залученням нових технологій, нових практик корпоративного управління тощо, що дозволяє отримати додаткові вигоди від міжнародного інвестування.

За даними Міністерства фінансів України притік прямих іноземних інвестицій в Україну у 2023 році становив 4247 млн дол. США. Суттєво скоротившись у перший рік воєнного конфлікту на 5535 млн дол. США проти рівня 2021 року, вже за підсумками 2023 року фіксується зростання прямих іноземних інвестицій в Україну аж на 3095 млн дол. США.

Станом на кінець 2023 року накопичені прямі іноземні інвестиції (запас) склали 54,26 млрд дол. США, що вище, ніж в «ковідний» 2020 рік (52,09 млрд дол. США), але на 17% менше за останній рік перед повномасштабною війною (у 2021-му – 65,746 млрд дол. США).

Як зазначає керівниця KSE Institute Наталія Шаповал, за часи повномасштабного вторгнення 43 глобальні компанії інвестували в Україну. Серед них такі великі гравці, як Bayer (\$65 млн), Carlsberg (\$40 млн) та CEMARK, що належить до групи компаній CRH (\$30 млн) [7]. Третина компаній-членів Європейської бізнес-асоціації мають інвестиційні проєкти в Україні у середньому на 3-8 млн дол. інвестицій.

Наразі найбільше в Україну інвестують українські компанії та іноземні фірми, що працюють

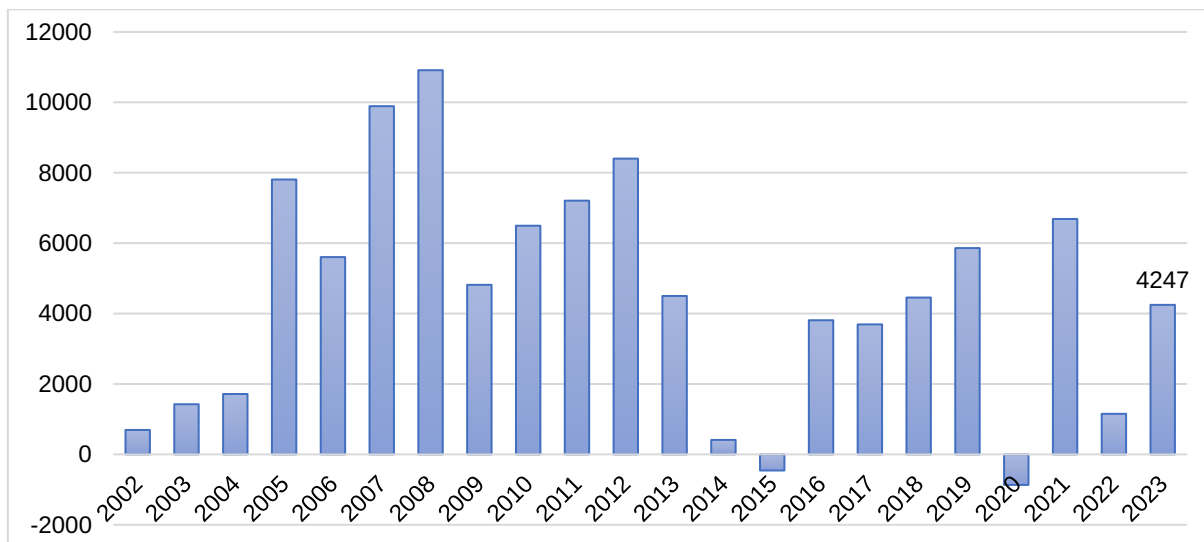

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну, млн дол. США

Джерело: складено за даними [6]

на українському ринку, тому переважна частка прямих іноземних інвестицій – це реінвестовані доходи іноземних компаній, які вже працюють в Україні. Інвестиції спрямовуються у відкриття заводів або розширення потужностей, будівництво та реновацію виробничих приміщень, придбання або модернізацію обладнання, сільськогосподарської техніки, реєстрацію препаратів, в ІТ-продукти, програмне забезпечення. Для іноземного бізнесу розширення інвестицій стало частиною їхніх ESG-стратегій та способом виявлення солідарності з українським народом.

Одночасно уряд країни цілком усвідомлює, що інвестиції мають працювати на повернення громадян, відновлення життя на територіях, що постраждали від агресора. При цьому інвестиції мають бути інструментом підвищення спроможності територіальних громад, їх стійкості, сприяти їхній інтеграції до міжнародної співпраці, а також підтримувати місцевого виробництва.

Опрацьовуючи механізм виведення країни на шлях повоєнного відновлення, всебічного та сталого розвитку, важливим є визначення ключових сфер та видів діяльності, які вимагатимуть першочергової уваги та фінансової підтримки світових партнерів й одночасно забезпечуватимуть високі темпи економічного зростання, формуючи підґрунтя для розвитку інших секторів та сфер національної економіки.

У цьому питанні відсутні цілком однозначні погляди, щоправда в деяких галузях та сферах економічної активності висновки фахівців, експертів, аналітиків є дотичними. Зокрема, експерти Світового банку, оцінюючи фінансову потребу для повоєнного відновлення на рівні щонайменше 486 млрд дол. США, відзначають їх спрямування

на відбудову критичної інфраструктури, житла та важливих соціальних і транспортних об'єктів (рис. 2).

Найбільші потреби у відновленні та відбудові оцінюються Світовим банком у житловому секторі (82,62 млрд дол. США), далі йдуть транспорт (72,9 млрд дол. США), торгівля і промисловість (68,04 млрд дол. США), сільське господарство (58,32 млрд дол. США), енергетика (48,6 млрд дол. США), соціальний захист і забезпечення засобів до існування (43,74 млрд дол. США), управління вибухонебезпечними предметами (34,02 млрд дол. США).

Національний інститут стратегічних досліджень у своїй аналітичній доповіді щодо розвитку реального сектора економіки в умовах війни та повоєнного відновлення визначає як пріоритетні такі галузі національної економіки як: промисловість, аграрний сектор, транспорт [9].

Мінекономіка України обговорюючи стратегію повоєнного відновлення держави першопочатково визначило такі п'ять ключових секторів з інвестиційними можливостями на суму 292 млрд дол. США, як: енергетика, транспорт і логістика, сільське господарство, зелена металургія та критичні матеріали. Ці галузі визначені як пріоритетні, оскільки вони значно впливають на економіку держави, мають глобальний потенціал зростання і потребують заміщення зруйнованих потужностей. Одночасно, визначаючи необхідність досягнути за 10 років ВВП у 500 млрд дол., у першу чергу робиться акцент на доцільності відновлення промисловості, потенціалу агросектору, ІТ-сфери та інших галузей національної економіки [10].

Одночасно, для залучення іноземних інвесторів в економіку визначені загальні можливості

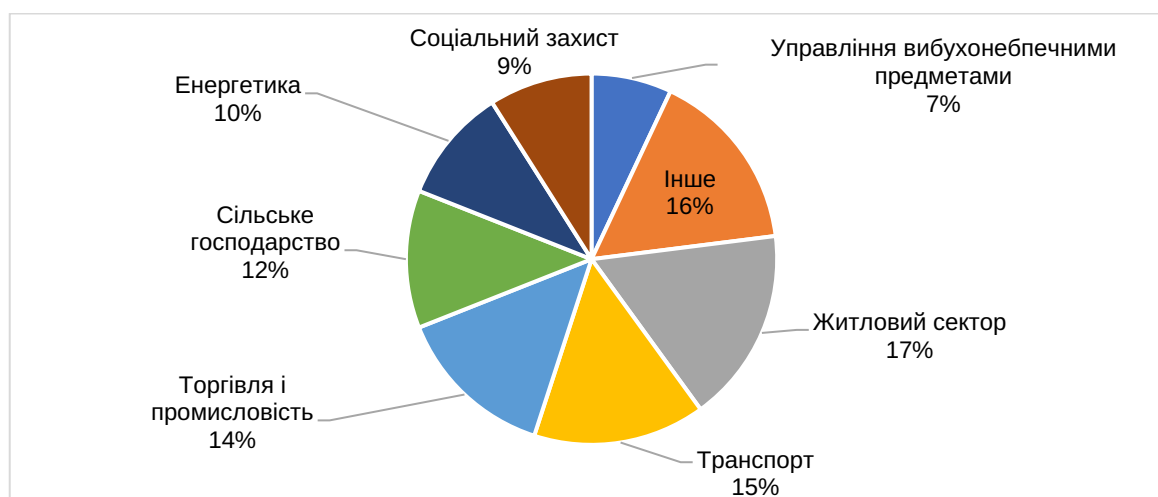

Рис. 2. Оцінка потреб повоєнної відбудови України у 2024-2034 рр.

Джерело: сформовано на основі [8]

інвестування на суму 459,6 млрд дол. США у 10-ти галузях національної економіки (табл. 1).

Дотримуючись принципу пріоритетності планування та розробляючи стратегії повоєнного відновлення територіальних громад, зокрема для залучення міжнародних інвестицій, на наш погляд, як пріоритетні галузі інвестування, що мають стратегічне значення з позиції забезпечення швидкого економічного зростання у повоєнні часи окрім оборони, що безумовно має посідати першу сходинку, варто виділити: сільське господарство, харчову промисловість, IT галузь. З огляду на це не випадково за даними аналітичних звітів сьогодні іноземні компанії найбільше інвестують у проекти в сферах IT, оборони та агробізнесу.

Вивчаючи проблематику залучення міжнародних інвестицій від світових донорів та кредиторів на повоєнне відновлення, варто зазначити, що фінансова підтримка має складну та різноманітну

природу, яку вчені пропонують розглядати в контексті джерел, форм та шляхів її надання. Говорячи про джерела надходження допомоги, варто відзначити можливість отримання фінансової підтримки від різних донорів, таких як окремі країни, міжнародні організації (наприклад, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку), регіональні установи та інші. Кожен з цих донорів, як відмічають вчені має власні пріоритети та умови надання фінансової підтримки [4, с. 42]. З позиції форм міжнародної фінансової підтримки, допомога, що надається державі, може приймати форму грантів (безповоротна допомога), позик з обов'язком повернення, гарантій (які допомагають зменшити ризику для іноземних інвесторів) та полегшення боргового тягаря, такого як реструктуризація боргу. Говорячи про шляхи надання фінансової підтримки, необхідно зазначити, що її можна отри-

Таблиця 1

Можливості залучення іноземних інвесторів у відбудову економіки

№ з/п	Галузь економіки	Кількість проєктів / можливості іноземного інвестування	Інвестиційний потенціал, млрд дол. США
1	Оборонна промисловість	10+	43
2	Металургія та металообробка	20+	26
3	Агропромисловий комплекс	300+	34
4	Енергетика	50+	177
5	Фармацевтична промисловість	30+	19
6	Природні ресурси	10+	5,6
7	Логістика та інфраструктура	30+	123
8	Меблева та деревообробна промисловість	40+	5
9	Інновації та технології	2000+	11
10	Промислове виробництво	20+	16

Джерело: систематизовано за матеріалами [11]

мувати через різні канали, такі як двостороння підтримка між країнами або через міжнародні фінансові організації, які використовують свої ресурси для надання фінансової допомоги. Деякі країни також можуть спрямовувати фінансування через міжнародні фінансові інституції, які мають досвід у реалізації проєктів та програм.

Для повоєнного відновлення територіальних громад міжнародні фінансові інститути пропонують чимало можливостей. У першу чергу, інвестиційні проєкти відбудови спрямовано на модернізацію соціальної та муніципальної інфраструктури. Інвестиційні проєкти, що можуть бути профінансовані спільно з Європейським інвестиційним банком розглядаються в рамках Програми відновлення України, Програми розвитку муніципальної інфраструктури, Енергоефективності громадських будівель в Україні.

Враховуючи такі можливості українські фахівці активно опрацьовують значну кількість запитів щодо співпраці з підприємствами державного та приватного сектору України від міжнародних компаній, які є стратегічними та портфельними інвесторами. Територіальні громади в умовах конкурентної боротьби за інвестиції від міжнародних організацій, розроблюють інвестиційні проєкти різного спрямування: розвитку секторів економіки з доданою вартістю, відновлення та модернізації житла, соціальної інфраструктури, охорони здоров'я, розширення логістики з країнами ЄС, енергетичної незалежності та ін.

Загалом на відновлення соціальної інфраструктури та об'єктів житлово-комунального господарства територіальних громад, що постраждали внаслідок широкомасштабної збройної агресії, передбачається залучення 340 млн. євро за Програмою відновлення України. При цьому від громади подається лише одна проєктна пропозиція, що не залучена до фінансування з інших джерел. Програма розвитку муніципальної інфраструктури спрямована на реалізацію інвестиційних проєктів, які зорієнтовано на відбудову, оновлення муніципальної інфраструктури у сферах централізованого теплопостачання, енергоефективності будівель, зовнішнього освітлення населених пунктів, водопостачання та водовідведення, управління побутовими відходами. За програмою енергоефективності громадських будівель в Україні міжнародне фінансування надається на проєкти термомодернізації громадських будівель для того, щоб зробити їх більш енергоефективними [12].

Найбільше зацікавлення в інвестуванні у повоєнне відновлення територіальних громад та відбудову держави проявляють США, Великобританія, Німеччина, Бельгія, Польща та Туреччина. Пріоритетними напрямками для міжнародних інвесторів залишається інфраструктура, відновлення та розвиток, переробка сільськогосподарської продукції,

енергетика, інновації та новітні технології, медицина, реабілітація та фармацевтика, логістика.

Особлива роль серед великого різноманіття форм міжнародної допомоги належить фінансовим ресурсам у формі грантів. Сьогодні основними напрямками, за якими реалізується грантове фінансування є: розвиток територіальних громад, підтримка бізнесу, підтримка молодіжних ініціатив, культура та мистецтво, охорона здоров'я, екологія та енергозбереження, наука та інновації, освіта та стажування, розвиток громадянського суспільства [13].

Наразі Україна є учасником великої кількості грантових програм різного часового інтервалу реалізації. У якості грантодавців виступають міжнародні організації й фонди, що надають фінансову допомогу в імплементації суспільно важливих для країни проєктів. Разом з тим, варто пам'ятати, що грант це не лише гроші, грант може бути й у формі негрошової допомоги, обладнання, консалтингових послуг тощо.

Головне, на що варто звертати увагу грантоотримувачу, це те, що фонди мають певну тематичну спеціалізацію, поділяються за типами, а також мають фінансові обмеження щодо розміру гранту. Зокрема, гранти на цільову підтримку виділяються конкретній організації, що реалізує проєкт; гранти на капітальні інвестиції використовуються для придбання землі, будівель, обладнання або реконструкції.

Двигуном економічного піднесення на рівні територіальних громад, елементом надійного тилу та запорукою перемоги лишається бізнес, що працює під час війни. Малий та середній бізнес економісти ототожнюють з «кістяком» економіки, завдяки здатності більш гнучко реагувати на зміни бізнес-середовища та споживчого попиту. Основним джерелом міжнародного фінансування бізнесу залишається фінансування від міжнародних організацій.

Міжнародні фонди, програми Європейської Комісії, посольства іноземних держав охоче надають грантові ресурси для сприяння розвитку бізнесу, який з початком повномасштабного вторгнення опинився в надскладних умовах. Суб'єкти підприємницької діяльності мають можливість окрім грантів від Уряду України (зокрема за проєктом «єРобота», програмою «Власна справа») отримати грантові кошти або ресурси від держав світу та міжнародних фінансових інституцій на такі цілі: розширення виробництва, релокація бізнесу, адаптація або переорієнтація бізнесу, модернізація для виходу на світові ринки, створення нових робочих місць, запуск соціального підприємства, отримання експертної підтримки від міжнародних компаній, трансформація бізнес-моделі та впровадження інноваційних ідей.

За напрямом економічного розвитку, що передбачає підтримку малого та середнього бізнесу,

серед основних грантових Програм варто відмітити такі: Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України», що підтримує стартапи й малі та середні підприємства з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності на внутрішньому ринку; Програма USAID з аграрного і сільського розвитку (АГРО), в рамках якої передбачена підтримка бізнесу шляхом постачання обладнання для заміщення важкої ручної праці при вирощуванні плодово-ягідних культур засобами малої механізації серед садівничих домогосподарств; Erasmus for Young Entrepreneurs – програма в рамках якої передбачена фінансова підтримка новим підприємцям під час обміну; Програма для переселенців від Helvetas Swiss Intercooperation, яка передбачає надання мікрогрантів вимушено переміщеним переселенцям, що постраждали через війну та займаються власним бізнесом у Харківській або Дніпропетровській області на красу, креативну сферу, швейну справу та інші напрямки бізнесу. Урядом Німеччини фінансується програма «Застосування та імплементація Угоди про асоціацію між ЄС та Україною у сфері торгівлі», що передбачає підтримку фінансування інвестиційних проєктів українських мікро-, малих та середніх підприємств в умовах війни, компенсуючи підприємцям до 30% від вартості відповідних проєктів. Фокусується програма як на релокованих підприємствах, так і на нерелокованих, що планують здійснювати інвестиції у свою виробничу діяльність.

У 2024 році Європейський Союз спільно з партнерськими європейськими банками запустив програму залучення міжнародних капітальних інвестицій у малі та середні підприємства таких сфер, як ІТ, цифровізація, поновлювана енергетика виробництво критичних сировинних матеріалів, зокрема в «стартапи, що сприятимуть модернізації економіки. Фінансова допомога надходитиме в межах програми Ukraine Facility, виконання якої заплановане на період до 2027 року.

Одночасно, маючи намір отримати грант варто зважати на вимоги грантодавця, зокрема щодо персоналу та фінансових показників підприємства. Критичним для отримання доступу до фінансування та програм підтримки ЄС є приналежність бізнесу до числа малих, середніх та мікропідприємств підприємств. Також існують винятки за видом діяльності. Так, підприємства, що займаються виробництвом тютюнових виробів, міцного алкоголю, представники грального бізнесу, виробники зброї в більшості випадків не мають можливості брати участь у грантових конкурсах.

Не залежно від обраної грантової програми, фонду чи донора варто керуватися тим, що гранти відкривають широкі можливості для українського бізнесу. Вони сприяють його подальшому розвитку, створенню продукції з високою доданою вартістю та забезпеченню високооплачуваних

робочих місць. У свою чергу, це допомагає наповнювати бюджет для підтримки сталого економічного зростання у період повоєнного відновлення територіальних громад.

Висновки з проведеного дослідження. Перед територіальними громадами під час повномасштабного військового вторгнення постає чимало проблем, вирішення яких вимагає залучення інвестицій. Усестороння підтримка міжнародної спільноти відкриває перед громадами широкі можливості для залучення міжнародних інвесторів, міжнародної фінансової допомоги, зокрема у вигляді грантів. Щоб скористатися цими можливостями, кожна громада має чітко визначити свої очікування у стратегічних документах, погодивши їх з пріоритетними сферами іноземного інвестування різних рівнів. Пріоритетними галузями інвестування на рівні територіальних громад, що мають стратегічне значення з позиції забезпечення швидкого економічного зростання у повоєнні часи є сільське господарство, харчова промисловість, ІТ галузь. Опрацьовуючи підходи до залучення міжнародних інвестицій варто спрямовувати інвестиції у галузі з виробництва товарів широкого вжитку, що сприятиме підвищенню якості життя та подоланню залежності України від імпорту. У пріоритеті має бути й активна структурна політика держави, зорієнтована на створення сучасної галузевої структури на основі технологічного оновлення виробництва. Для максимально ефективного використання ресурсів, які спрямовуються на відновлення та економічний розвиток держави вкрай важливою є координація та співробітництво усіх рівнів управління довгостроковою фінансовою допомогою. Наразі в Україні запроваджене інвестиційне меню можливостей міжнародного інвестування, де зібрано понад 500 інвестпроєктів. Зареєструвавшись на платформі, потенційні інвестори матимуть змогу отримати вичерпну інформацію про можливості інвестування, конкретні проєкти та вигоди від інвестування у повоєнне відновлення територіальних громад України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Карінцева О.І., Дегтярьова І.Б., Харченко М.О., Долгошеєва О.І., Кіріл'єва А.В. Залучення іноземних інвестицій як інструмент забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку країни. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2020. № 3. С. 199–211.
2. Хоменко І., Волинець Л., Шамкало А. Особливості надходження прямих іноземних інвестицій та їхній вплив на економіку України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 4 (24). С. 15–26.
3. Полянська А.С., Кочкодан В.Б. Міжнародні фінансові інвестиції як інструмент підтримки розвитку громадянського суспільства. *Актуальні про-*

блеми розвитку економіки регіону. 2020. Вип. 16. Т. 2. С. 17–28.

4. Ступницький О.І., Швець І.Ю. Відновлення України: фінансові ресурси і інструменти відбудови та розвитку територіальних громад. 2023. Київ : Українська школа міжнародного інноваційного підприємництва, права і комунікацій, CEE Bankwatch Network. 111 с.

5. Терес Ю. Залучення іноземних інвестицій для розвитку економіки України: виклики воєнного часу та післявоєнні перспективи. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-51> (дата звернення: 15.05.2024).

6. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 20.05.2024).

7. Просад А. Міжнародні інвестиції в Україну торік зросли понад удвічі – до \$1,2 млрд. У що вкладаються іноземні компанії. URL: <https://forbes.ua/news/mizhnarodni-investitsii-v-ukrainu-torik-zrosli-do-12-mlrd-u-shcho-vkladayutsya-inozemni-kompanii-20032024-20014> (дата звернення: 20.05.2024).

8. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (дата звернення: 20.05.2024).

9. Пріоритети розвитку реального сектора в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України : аналіт. доп. / [О.В. Собкевич, А.В. Шевченко, В.М. Русан та ін.]; за загальн. ред. Я.А. Жаліла. Київ : НІСД, 2024. 104 с.

10. Обух В. Чим прислужиться Україні світовий досвід повоєнної відбудови. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3690887-cim-prisluzitsya-ukraini-svitovij-dosvid-povoennoi-vidbudovi.html> (дата звернення: 29.05.2024).

11. Advantage Ukraine: веб-сайт. URL: <https://advantageukraine.com/> (дата звернення: 05.06.2024).

12. Дайджест можливостей для громад від Європейського інвестиційного банку. URL: <https://mtu.gov.ua/news/34977.html> (дата звернення: 05.06.2024).

13. Актуальні гранти. *Вісник Полтавської обласної військової адміністрації*. Лютий 2024. 63 с.

REFERENCES:

1. Karintseva O.I., Dehtiarova I.B., Kharchenko M.O., Dolhosheieva O.I., Kirilieva A.V. (2020) Zaluchennia inozemnykh investytsii yak instrument zabezpechennia konkurentospromozhnosti ta staloho rozvytku krainy [Attracting foreign investments as a tool for ensuring competitiveness and sustainable development of the country]. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu – Bulletin of Sumy State University*, vol. 3, pp. 199–211.

2. Khomenko I., Volynets L., Shamkalo A. (2020) Osoblyvosti nadkhodzhennia priamykh inozemnykh investytsii ta yikhonii vplyv na ekonomiku Ukrainy [Peculiarities of inflow of foreign direct investments and their impact on the economy of Ukraine]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, vol. 4(24), pp. 15–26.

3. Polianska A.S., Kochkodan V.B. (2020) Mizhnarodni finansovi investytsii yak instrument pidtrymky rozvytku hromadianskoho suspilstva [International financial investments as a tool for supporting the development of civil society]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu – Actual problems of the development of the economy of the region*, vol. 16, pp. 17–28.

4. Stupnytskyi O.I., Shvets I.Iu. (2023) *Vidnovlennia Ukrainy: finansovi resursy i instrumenty vidbudovy ta rozvytku terytorialnykh hromad* [Restoration of Ukraine: financial resources and tools for reconstruction and development of territorial communities]. Kyiv: Ukrain-ska shkola mizhnarodnoho innovatsiinoho pidpriemnytstva, prava i komunikatsii, CEE Bankwatch Network. (in Ukrainian)

5. Teres Yu. (2023) Zaluchennia inozemnykh investytsii dlia rozvytku ekonomiky Ukrainy: vyklyky voien-noho chasu ta pislivoieni perspektyvy [Attracting foreign investments for the development of Ukraine's economy: wartime challenges and postwar prospects]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-51> (accessed May 15, 2024).

6. Priami inozemni investytsii (PII) v Ukrainu [Foreign direct investment (FDI) in Ukraine]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (accessed May 20, 2024).

7. Prosad A. Mizhnarodni investytsii v Ukrainu torik zrosly ponad udvichi – do \$1,2 mlrd. U shcho vkladai-utsia inozemni kompanii [Last year, international invest-ments in Ukraine more than doubled to \$1.2 billion. What are foreign companies investing in?]. Available at: <https://forbes.ua/news/mizhnarodni-investitsii-v-ukrainu-torik-zrosli-do-12-mlrd-u-shcho-vkladayutsya-inozemni-kompanii-20032024-20014> (accessed May 20, 2024).

8. Onovlena otsinka potreb Ukrainy na vidnovlen-nia ta vidbudovu [Updated assessment of Ukraine's recovery and reconstruction needs]. Available at: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-nee ds-assessment-released> (accessed May 20, 2024).

9. Sobkevych O.V., Shevchenko A.V. (2024) Rusan ta in. Priorytety rozvytku realnoho sektora v umovakh viiny ta povoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy : analit. dop. [Priorities of the development of the real sector in the conditions of war and post-war recovery of the economy of Ukraine: analyst. add]. Kyiv : NISD. (in Ukrainian)

10. Obukh V. Chym prysluzhytsia Ukraini svi-toviy dosvid povoiennoi vidbudovy [How will the world experience of post-war reconstruction help Ukraine]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3690887-cim-prisluzitsya-ukraini-svitovij-dosvid-povoiennoi-vidbudovi.html> (accessed May 29, 2024)

11. Advantage Ukraine. Available at: <https://advantageukraine.com/> (accessed June 5, 2024)

12. Daidzhest mozhlyvostei dlia hromad vid Yevro-peiskoho investytsiinoho банку [Community Opportuni-ties Digest from the European Investment Bank]. Avail-able at: <https://mtu.gov.ua/news/34977.html> (accessed June 5, 2024)

13. Poltavska oblasnai viiskova administratsii (2024) Aktualni hranty [Actual grants]. *Visnyk Poltavskoi oblas-noi viiskovoi administratsii – Bulletin of the Poltava Regional Age Administration*. (in Ukrainian)